

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РСО-АЛАНИЯ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ БЮДЖЕТНОЕ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА № 47

ОБСУЖДЕНО

На заседании Педагогического совета
Протокол № 1 от 31.08.2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Приказом директора ГБОУ
СОШ № 47 С. В. Рубаевой
№ 40 от 31.08.2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета
«РОДНАЯ (ОСЕТИНСКАЯ) ЛИТЕРАТУРА»
для 8 класса основного общего образования
на 2023-2024 учебный год

Владикавказ - 2023

Кусæн программæ ирон литературæйæ

(8-æм кълас)

Æмбарынгæнен фыстæг

8-æм къласы ирон литературæйы Кусæн программæ цæттæгонд æрцыд Федералон паддзахадон ахуырадон стандарты домæнтæм гæсгæ. Кусæн программæ арæзт у «Ирон æвзаг æмæ литературæйы программæтæ 1-11 кълæстæн»-ы

Адæмы монон царды кæддæриддæр стыр ахадындзинад уыдис фольклор сæмæ аив литературæйæн. Уыдоны нывæфтыд æрцыд сæ цард, сæ историйы ахсджиагдæр цаутæ, сæ зонадон фæлтæрддзинад. Уыдоны ис зонды суадон, ныхасы фидауц сæмæ бæрзонд идейæтæ. Дзырдаивадæн йæ нысаниуæг фæуæлдæр ис нæ рæстæджы. Уый рæзгæ фæлтæры хъомыл кæны гуманизм сæмæ граждайнаг идеалтыл, фидар кæны адæмы удварн, уымæй рæзынц монон сæмæ культурон традицитæ. Уымæ гæсгæ скъолайы куысты ахъазгадæр у литературæ ахуыр кæнын. Сусæггаг нæу, абоны ахуырдаутæ арæх нал кæсынц литературон уацмыстæ, зынтæй æмбарындæ текстты анализ, сæ логикон хъуыдыкæнынад фæлаæмæгъдæр, удварны хъомыладмæ нал ис фаг цæстæнгас.

Мадæлон литературæ нымæд у федералон, æнæмæнгхъæугæ предметыл, ног ахуырадон стандартты йын ис сæрмагонд бынат.

Программæйы нысан æмæ хæстæ

- литературæйы фæрцы скъоладзауты иумæйаг культурæ рæзын кæнын;
- литературæйы æмбарынад бацамонын;
- литературон уацмысыл æнцой кæнгæйæ, цардæн аргъ кæнын, цард æнкъарын;
- ахуырдаутæм рæзын кæнын чиныгкæсæджы культурæ;
- ныхасы арæхстдзинадтæ райрæзын кæнын æмæ а.д.

Стандартты домæнтæм гæсгæ арæзт программæтæ æмæ ахуыртæ «филологи»-йæ хъуамæ арæзт уой ахæм уагыл.

Мадæлон литературæ:

1) чингуытæ кæсын æмæ литературæ ахуыр кæныны ахадындзинад адæймаджы миддунейы рæзтæн цы пайда сты, уый бамбарын; чингуытæ кæсыныл фæцалх кæнын,

2) литературæ адæмы национ-культурон хæзна кæй у, адæмы цард хуыздæр бамбарыны фæрæз кæй у, уый æнкъарын;

3) мадæлон æвзагыл фыст хуыздæр уацмыстæ ахуыр кæныны фæрцы банкъарын кæнын мадæлон æвзаджы коммуникативон-эстетикон гæнæнтæ, мадæлон æвзаг адæмæн сæ химбарынады фæрæз кæй у, уый;

4) хъомыл кæнын:

а) хорз эстетикон æнкъарæнтæ кæмæ ис,

æ) фысгæ æмæ дзургæ ныхасы алыхуызон жанртæй пайда кæнгæйæ, хи хъуыдытæ раст æргом кæнынмæ чи арæхсы,

б) бакаст уацмыс равзарынмæ, уый фæдыл хи хъуыдытæ раргом кæнын чи зоны;

в) уæгъд рæстæг чингуытæ кæсынмæ чи тырны, ахæм чиныгкæсæджы;

5) алыхуызон этнокультурон традицитæ цы аивадон уацмысы æвдыст цæуынц, уый раст æмбарыныл фæцалх кæнын;

б) амонин аивадон уацмысы структурон æмæ эстетикон æвзæрст.

Ирон литературæ ахуыр кæныны предметон фæстиуджытæ

- ирон литературæйæ аивадон тексты бындурыл зонындзинæдтæ райсын; литературон уацмыс анализ кæнынмæ арæхстдзинад хуыздæр кæнын;
- аивадон уацмыстæ кæсыны культурæ рæзын кæнын.

Уымæ стыр нысаниуæг ис аивадон литературæйы фæрцы удварны хъомылады фарстатыл кусынæн, абоны рæстæгæн аргъ кæнын зонынæн; æгъдау, кад, намыс, патриотизм æмæ граждайнаг хæстæ цы сты, уый зонынæн; гуманон дунембарынад æмæ национ химбарынадæй хайджын кæнынæн; литературон уацмысы эстетикон æнкъарæнтæ æмбарынаг; ирон адæмы национ культурæйы сæйраг миниуджытæ литературон тексты агурынаг; ирон литературæйы нысаниуæг æмбарынаг, йæ бастдзинад æндæр адæмты литературæтимæ, культурæтимæ иртасынаг.

Стандарттæм гæсгæ скъоладзаутæ литературæйæ райсдзысты ахæм зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæ:

-иумæйаг культурон-литературон арæхстдзинæдтæ: литературон уацмыс арф æнкъарын; ирон литературæйы бастдзинад æппæтдунеон литературæтимæ æмбарын; кæсыны культурæ бæрзонд кæнын; библиотекайы, интернеты информаци агурын зонын;

-царды зынаргъдæр цы хæзнатæ сты, уыдон иртасынмæ арæхсын: алыварсы дунемæ уарзон цæстæй кæсын; царды алы фæзындмæ хи цæстæнгас дарын; æмбарын литературæйы нысаниуæг адæймаджы удварны хъомылады; адæймаджы фауинаг миниуджытæм критикон цæстæнгасæй кæсын; литературон уацмысы агурын дзуæппытæ зæрдæагайæг фæрстытæн;

-кæсыны культурæ бæрзонддæр кæнынмæ арæхстдзинад: литературон уацмысмæ сфæлдыстадон цæстæнгасæй кæсын; зæрдæмæ хæстæг темæтыл уацмыстæ æвзарын æмæ сæ кæсын; литературон уацмысы цы дуг æмæ культурæйы кой цæуы, уыдоны æдыл арæзт диалогон ныхасы архайын; уацмысы сæйраг персонажты миддунейæн æмæ архæйдтытæн аргъ кæнын зонын;

-ныхас кæнын; ныхасы стильтæй раст пайда кæнын зонын.

8 кълас
(35)
РÆСТÆГ ÆМÆ ЦАРД

РАЗНЫХАС (1 сах.)

Литературæ – зонындзинæдтæ æмæ дунеуынынад уæрæхдæр кæныны, рæсугъддзинад уыныны фæрæз.

Литературæ – адæймаджы бæрзонд хуыдытæ æмæ рæсугъд æнкъарæнты гуырæн. Адæмон сфæлдыстад æмæ аив литературæ – национ удварнæй ифтонг кæныны, царды бæрзонд нысанмæ тырнын кæныны мадзал.

Æмбарынад «фольклор» («адæмон сфæлдыстад»). Адæмон сфæлдыстады хуызтæ æмæ сæйраг жанртæ. Эпос, таурæгътæ, историон зарджытæ. Мифтæ æмæ истори ирон фольклоры. Адæмон сфæлдыстады зонадон, хъомыладон æмæ эстетикон ахадындынад.

Истори æмæ адæмон æгъдæуттæ эпосы æмæ таурæгъты. Фольклор æмæ литературæйы бастдзинад. «Нарты кадджытæ» – ирон адæмы эпос. Эпосы сæйраг æууæлтæ.

АДÆМОН СФÆЛДЫСТАД
Сахуыр кæнынæн

НАРТЫ ЭПОС (5 сах.)

Нарты эпосы сæвзæрд. «Нарты кадджытæ» – хъайтарон (хъæбатырон) эпос. Рагон мифтæ æмæ историон хабæрттæ эпосы. Нæ адæмы æгъдæуттæ эпосы.

Нарты сæйрагдæр моралон домæнтæ. Сфæлдыстадон (аивады) тыхы егъау æнтыст кадджыты. Нарты кадджыты ахадындынад не 'взаг, нæ культурæ æмæ нæ литературæйы рæзты.

«Ацæмæз æмæ Агуындæ-рæсугъд».

Кадæджы мидис. Нарты царды нывтæ. Мифты бынат фыдæлты царды æмæ кадæджы. Ацæмæзы миниуджытæ, йæ фæлгонц. Аивадæн аргъ кæнын. Музыкаейы тых æмæ нысаниуæг. Уацмысы поэтикон æууæлтæ.

«Фæндыр куыд фæзынди».

Кадæг «Фæндыр куыд фæзынди» – нæртон адæмы культурæ æмæ стырдынады æвдисæн; адæймаг æмæ зонды курдиат цы стырдыр трагедитæ сфæлдыстой, уыдонæй иу.

Фæндыр – аивады символ, адæмы монон уæвынад æнусонгæнæг.

«Нарты симд».

Кадæджы мидис. Нарты царды æууæлтæ. Аивады бынат Нарты царды. Акула-рæсугъды фауты мидис. Нæртон чызджы идеалтæ æмæ домæнтæ. Батрадзы хъайтарон сгуыхт. Залым (тиран) Хъæндзæргæс æмæ йæ фыдмитæ, сæ аллегион ахаст. Сæрибар æмæ патриотизмы мотивтæ кадæджы. Иу адæймаджы æнæист æфхæрд – æнæхъæн адæмæн худинаг, геройы намыс къахыргæнæн. Бæх æмæ йæ роль хъайтары царды. Кадæджы сюжет æмæ композицийы миниуджытæ. Кæрæдзийæ лæгдзинад доманы нæртон зондахаст – кады хуыддæгтæм фæндаг.

«Нарты æмбырд».

Нарты хуыздæрты сагъæс сæ адæмы хысмæтыл, сæ абон æмæ сæ фидæныл. Кадæг «Нарты æмбырд» – Нарты моралон кодекс: адæмы сæйрагдæр этикон принципты фæд-фæдыл ранымад; патриотизм, хиуыл хæцын, рæстдзинад дзурын, сæр сæрмæ хæссын, нозтæй бæрц зонын, хистæр æмæ кæстæры ахастытæ, сылгоймагæн аргъ кæнын. Нæртон адæмы тырнын идеалмæ.

«Нарты сæфт»

Нарты эпикон формулæ: Æнусты цард æмæ æнусты кад. Нæртон адæмы намысджын цард æмæ намысджын мæлæт. Нарты эпосы адæмы стыр гуманистон æмæ патриотон хуыдытæ, фæзминаг патриотон сгуыхтытæ. Эпосы финал – нæртон аивдынады ирддæр æвдисæн: се сгуыхты аккаг мæлæт.

Æрныхас кæнынæн

«Сослан Бедухайы куыд æрхаста»

Аивад нарты царды. Нæртон куывд. Нæртон кафты лæгæвзарæн æмæ тыхæвзарæн функци. Челæхсæртæг æмæ Сосланы ерыс кафынæй. Дзырдæн хицау уæвын. Æнахъом хъайтары фæлгонц кадæджы. Лæгдзинадæн кад кæнын. Нæртон адæм æмæ æрдзы иудзинад. Æрымысæггаг элементтæ.

«Дауджыты лæвæрттæ Сосланæн».

Нæртон адæм æмæ сæ хуыцаутты сурæтты æнгæсад. Ирон бардуæгты функцитæ. Сæ бастдзинад зæххон адæмимæ.

«Сослан Мæрдты бæсты».

Кадæджы мидис. Нæ фыдæлты уырнынад. Мæрдты бæсты нывтæ. Дзæнæт æмæ зындон – хорздзинад æмæ æвзæрдзинад æвзарæн фæрæзтæ. Адæмы зондахаст ацы кадæджы.

«Сослан æмæ Тотрадз», «Сосланы мæлæт», «Сæууай»

ИСТОРИОН ТАУРÆГЪТÆ (2 сах.)

Сахуыр кæнынæн

«Мачъидон Алыкандр».

Таурæгъы мидис. Æрыгон паддзахи сгуйхтытæ. Æнæфсисдзинад – фыдбылызхæссæг. Зæронд лæджы куырыхон зонд, йæ амынды нысаниуæг. Истори æмæ таурæгъы æмахаст.

«Хъуды абырджитæ».

Таурæгъы мидис. Адæм æмæ паддзахи хицаутты быцау. Цыппар æмбалы сгуйхтытæ. Хæлардзинады тых. Хъайтарты фæлгонцтæ. Адæмы ахаст «абырджитæм». Уазæг буц кæныны æгъдау. Лæгдзинад æмæ патриотизмы мотивтæ. Таурæгъы сюжетон арæзты сæйраг æууæлтæ.

ИСТОРИОН-ХЪАЙТАРОН ЗАРДЖЫТÆ (2 сах.)

«Задалески Нана».

Зарæджы мидис. Ахъсахъ Тимурæ æрбабырст. Тохы æвирхъау нывтæ. Адæмы уæззау хъысмæт. Сабиты уавæр. Мады сгуйхт. Адæмы ахаст сæ ирвæзынгæнæгмæ. Зарæджы аивадон фæрæзтæ (*эпитет, абарст*). Истори æмæ зарæджы ахаст.

«Аслæнбеджы зарæг».

Зарæджы мидис. Йæ конфликт – адæм æмæ æлдæртты быцау. Æфсымæрты сгуйхтытæ. Бæтæйы фырттæ æмæ кæсгон æлдæртты быцау. Будзи æмæ Аслæнбег – адæмы хæрзгæнджитæ. Геройты трагикон мæлæт.

«Исахъы зарæг».

Йæ мидис æмæ йæ аивадон арæзт. Исакъ – сæрибарыл тохгæнæг. Хъайтары трагикон хъысмæт. Адæмы ахаст æлдæрттæм.

Историон æцæгдзинад æмæ хъайтарон зарæджы бастдзинад. Аивадон параллелизм æмæ йæ нысаниуæг ирон зарæджы.

XIX ÆНУСЫ ИРОН ЛИТЕРАТУРÆ

Хетæгкаты Къоста (5 сах.)

Сахуыр кæнынæн

«Уæлмæрдты».

Уацмысы мидис – ирон цардыуаг: марды æгъдауы национ æууæлтæ (бæхфæлдисæджы ныхæстæ æмæ Мæрдтыбæсты нывтæ, йæ диссæгтæ.) Адæмы æгъдау, сæ уавæр. Национ менталитет, ирон лæджы удыхъæд. Адæмы зондахаст æмæ этикон идеалтæ, сæ моралон-философон домæнтæ.

«Всати».

Уацмысы фольклорон бындур. Всатийы фæлгонц кадæджы. Всати – ирон мифологийы зæронддæр бардуаг. Авторы комкоммæ характеристикæ йæ персонажæн. Всати – «æвæлмон сибарит, хъæздыг æмæ чъынды, цыбырзонд бардуаг». Контрастон параллельтæ – уацмысы персонажты характертæ æргомгæнæн фæрæзтæ. Авторы юмористон ахаст йæ персонажмæ. Хъæздыг æмæ мæгуыр цуанæтты ныхмæвæрды параллелизм. Зæдтæ æмæ бардуæгтæ рæстдзинады символтæ адæмы хъуыдыйы.

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и. *Метафорæ. Пейзаж.*

Предметты бастдзинад:

Скульптурæ. Дзбойты М. «Æфсати» (Цъæйы коммæ бацæуæны)

Музыкæ: Æфсатийы зарæг.

«Кæуæг айнаг»

Поэмæйы мидис. Ирон царды нывтæ. Истори æмæ таурæгъ поэмæйы нывæсты. Адæмы тох хæдбардзинадыл, сæ патриотизм. Тыхгæнджыты æууæлтæ. Тæрхоны лæгтæ æмæ сæ уынаффæ. Гæнах аразыны нысан. Дæсны фæрсын æмæ йæ фæстиуæг. Мад æмæ сабийы хъысмæт. Адæмы ахаст цаутæм. Мамийы мæлæт. Адæмы хъысмæт. Уацмысы тæлмац.

Л и т е р а т у р а й ы т е о р и. *Æцæгдзинад æмæ æрхъуыды аив уацмысы. Термин «легендæ». Æмдзæвгæйы бæрцбарæнтæ. Метафорæ.*

«Хъуыбады»

Поэмæйы сюжет – фæндырдзæгъдæджы хъысмæт. Йæ мидис – сидзæр фыййауы царды æвирхъау нывтæ. Фыййауы сæнттæ – адæмы æнусон бæллицтæ. Адæймаг æмæ æрдзы иудзинад. Хъуыбадыы цæугæ цард. Йæ зондахаст æмæ йæ аивады рæст. Хъуыбадыы царды уæззау æмæ трагикон кæрон.

«Ныстуан»

Поэты бæрн. Йæ хæс адæмы раз. Поэзи æмæ царды иудзинад: «хъыгты бæстæйы – хъыджы зарджытæ».

Æрныхас кæнынæн

Кадæг «Хетæг» (1 сах.)

Кадæджы мидис. Авторы ныхас йæхи тыххæй. Кадæджы фольклорон бындур. Аланты хæст Мамайы æфсæдтимæ. Иналы фыртты сгуйхт. Хетæг æмæ Чабæханы ахастытæ. Хъайтары хъысмæт. Адæмон æгъдæуттæ æмæ сæ аивадон равдыст. Патриотизм æмæ сгуйхты темæ. Уацмысы аивадон æууæлтæ.

ТЫХБАРЫ ДУДЖЫ НЫВТÆ

Гæдиаты Секъа (3 сах.)

Сахуыр кæнынæн

«Арагуйы ерыстау æлдар»

Уацмысы мидис – Арагуйы ерыстау æлдары æнæуаг фыдхъуыддæгтæ æмæ фыдмитæ адæмæн. Æлдары хинайдзаг фæндтæ адæмы æрæууæндын кæнынæн – адæмы иумæйаг цард фехалыны хорз фæрæзтæ. Адæмы уавæр, тыхджынтæ æмæ мæгуырты ахастытæ. Архайджыты характертæ, сæ монументон фæлгонцтæ. Берд æмæ Хъызмыдæйы хъысмæт. Адæмы тох сæ бартыл. Мистала æмæ Тохтийы куырыхон архайд адæмæн кæрæдзи бамбарын кæныныл, сæ сæрибарыл. Адæмы тæрхон æлдæрттæн. Авторы гуманистон зондахаст. Национ быцæуы социалон уидæгтæ.

Æрныхас кæнынæн (1 сах.)

«Хазбийы фын»

Историон таурæгъ. Æцæг историон хабæрттæ сæ «легендарон-адæмон-фольклорон» формæйы, сæ аивадон сконд. Историон таурæгъы жанрон спецификон æууæлтæ. Телпоцы, инæлар Дельпоццойы æфхæрæн экспедициимæ хæст Хъобангомы. Хазбийы сгуйхт. Хазбийы фын – беллетристон элемент. Архайджыты фæлгонцтæ, сæ хъысмæт.

Л и т е р а т у р а й ы т е о р и. *Историон таурæгъ. Аивадон фæлгонц æмæ йæ аразæн фæрæзтæ.*

Малиты Геуёрги (2 сах.)

Сахуыр кæнынæн

«Гъонгæси фурт мæгур Мæхæмæт».

Поэмæйы таурæгъон бындур. Адæмы уавæр стонг заман. Мæхæмæты фæзминаг миниуджытæ: ныййарджытыл аудын, уæздандзинад, хъару æмæ курдиат. Ханы ахаст Мæхæмæт æмæ йæ чызджы уарзондзинадмæ. Мæхæмæт æмæ Гиданнæйы мæлæт, йæ социалон аххосæгтæ. Поэмæйы сюжет æмæ композици.

Л и т е р а т у р а й ы т е о р и.

Терминтæ «сюжет» æмæ «композици» бæстондæр базонын.

Гæдиаты Цомахъ (2 сах.)

Сахуыр кæнынæн

Ахæстоны фыстытæй. Æмдзæвгæты хуымæтæг сюжет æмæ арф, ахадгæ мидис.

«Фын».

Ахæсты уæззау уавæр, йæ мæтæйдзаг хъуыдытæ. Ахæсты бæллын фыны йæ бæстæ, йæхионты фенынмæ. Царды æцæг нывтæ ахæсты фыны: йæ хъæу æмæ йæ хæдзары æдзæллаг уавæртæ, Тæригъæддаг бинонтæ: мады хъарджытæ. Ахæсты ног бæллиц – йæ фынтæй

фервæзын. Ахæстон æмæ бæстæ, ахæст æмæ йæ бинонты иумæйаг композицион рæнхъ – æмдзæвгæйы социалон æмæ философон мидис.

«Ме 'фсымæрмæ».

Уацмыс – авторы дзуапп йе 'фсымæры фыстæгæн. Фыстæг – æвирхъау æмæ зæрдæрисгæ уавæртæ, хъыгтæ зæгъыны фæрæз (фадат). Нывты бæлвырд æмæ карз рæстдзинад. Контрасты фæрæз: æмбыд хатæн æмæ æддейы рæсугъд дуне, уалдзыгон æрдз. Хъайтары монолог, йæ рæсугъд æнкъарæнтæ – адæймаджы стырдынады æвдисæнтæ.

«Хуры тын».

Хуры тын удджын кæнын. Цардхæссæг æрвон рухс. Цины цыбыр фембæлд мысинæгты æнæкæрон халы æвзæрæн.

Сагъæс æмæ, хур сæрибарæй кæм æрттивы, уыцы дунемæ бæллын. Цин, уæлмонц бæллицтæ æмæ ахæсты хъызæмар уавæры контрастон нывтæ.

* Литературæйы теори.

Термин «эпиграф». Æмбарынад «удджын кæнын» (*олицетворени*). Абарст.

«Хæлæг».

Мигъты æрдзон уаг. Æцæгæлон мигътæ – геройы æнкъарæнтæ цырынгæнæг. Мигъты фидауц, сæ нысан æмдзæвгæйы. Арв æмæ ахæстон, мигътæ æмæ ахæст. Сæ контрастон уавæртæ. Ахст лæджы удыхъæд, ныггæнды дæр чи нæ сæтты, уыцы тохгæнæг адæймаджы фæлгонц, йæ рæсугъд бæллицтæ æмæ йæ рыст.

«Бæлон».

Æрдзы фæзынды алыхуызонад. Рæсугъд æхсинæг – цард, сæрибар æмæ уарзты символ. Ахæсты хуыздæр бæллицтæ æмæ царды хъуыдыты бастдзинад сæрибар маргъимæ.

Предметты 'хсæн бастдзинад.

Уырыссаг литературæ. Ахæсты темæ уырыссаг поэзийы. **М.Ю. Лермонтов.** «Тучи», «Узник». **А.С. Пушкин.** «Узник». **Цæлыккаты Ахмæт.** «Песня горца-узника».

Брытъиаты Елбыздыхъо (3 сах.)

Сахуыр кæнынæн

«Хазби»

Трагедийы конфликт – ирон адæм æмæ паддзахы быцæу. Уацмысы историон æмæ фольклорон бындур. Хохаг царды нывтæ. Паддзахы хицауады фыдвæндтæ. Адæмы социалон дихдзинад, ныхмæвæрд къордтæ, сæ ахаст цаутæм. Адæмы куырыхон зонд æмæ патриотизм. Ислам æмæ Нанайы фæлгонцтæ. Хазби – адæмон хъæбатыр. Йæ тохы нысан. Йæ трагедийы аххосæгтæ. Йæ фæлгонц. Уацмысы идейæ – национ иудзинад æмæ хæдбардзинад.

Литературæйы теори. *Драмæ. Историон трагеди. Монолог.*

Фысгæ куыстмæ бацæттæ кæнынæн («Хазби – адæмон хъайтар»)

Малиты Геуёрги (1 сах.)

Сахуыр кæнынæн

«Федог»

Æмдзæвгæйы романтикон мидис. Рæстæг æмæ царды ивддзинæдтæ. Адæймаджы æмбæхст тыхты раргом, йæ рæзт уд æмæ зондæй. Амондмæ тырнын канд бæллицтæй нæ, фæлæ архайдæй. Поэты фæдзæхст фæсивæдæн: рухсмæ тырнын, кады хъуыддæгтæ аразын, намысджынаы цæрын. Уацмысы символон фæлгонцты нысаниуæг.

Хозиты Яков (1 сах.)

Сахуыр кæнынæн

«Терчы хъаст»

Поэт æмæ Терчы ныхас. Поэты бæллицтæ æмæ доны фæндон. Терчы раныхас (монолог), йæ царды таурæгъ. Йæ уаг ивгъуыд заман æмæ ног дуджы. Царды нысан – адæмæн лæггад кæнын, рухс хæссын.

Литературæйы теори. *Гипербола. Литотæ.*

Джусойты Нафи (2 сах.)

Сахуыр кæнынæн

«Фыццаг ныстуан Хуыцаумæ»

Ныстуан Хуыцаумæ – поэты намысон фæдзæхстытæ ног фæлтæртæн: Фыдызæхх, лæджы ном æмæ мадæлон æвзаг хъахъхъæнын, фидæны фæлтæртæн сæ амонды нысанæн ныуадзын. Поэты курдиат Хуыцауæй йæ чысыл адæмæн стыр амондæн куырыхон зонд, бæллиццаг, ныфсхаст цæуæт, фидæнмæ рæствæндаг æмæ хорз фæд ныуадзын.

«Ныстуан Иры фæсивæдмæ».

Æмдзæвгæйы мидис – адæймаджы рæсугъд фæндиæгтæ. Патриотизмы мотивтæ. Поэты сагъæс ног фæлтæрыл, Ирыстоны фидæныл.

«Хъæддаг гал»

Царды хъæнты равдыст аллегион хуызы, фæсномыгæй. Удмарæн ахæстон æмæ бæллицты дуне, цагъары уавæр æмæ сæрибар зæрдæ. Сæрибары иллюзи – рацæуæн кæцæй нæй, ахæм æнæкæрон зиллакк. Аллегорийы рахызт æргом ныхасмæ. Лæгдзинад æвæстаг нæ ваййы. Поэты намысон ныстуан.

Бестауты Гууæргы (1 сах.)

Сахуыр кæнынæн

«Стай сырдноны»

Æрдзы æндзыгдзинад. Стайы уавæр ахæстæй æмæ сæрибарæй. Стайы æууæлтæ æрдзон уавæрты. Уацмысы идейæ – сæрибардзинадæн кад кæнын, цагъардзинадыл хъоды кæнын.

«Сатанайы куывд»

Сатана – адæмы мад. Йæ фæндиæгтæ: сæрибар фæллоу, бærкад, рæсугъд æгъдæуттæ. Йæ фæдзæхст – сæрибар уæвын, намысджын фæлтæр хъомыл кæнын.

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и. Пейзаж. Аллеги.

ХÆСТЫ ЦАУТÆ ÆМÆ ДУДЖЫ ЦЕФТÆ

Коцойты Арсен (2 сах.)

Сахуыр кæнынæн

«Саломи».

Гуырдызы фыдгæнæг хæстонты хъæддаг митæ. Мады фæлмæн уарзт æмæ сылгоймаджы хъæддых сæрыстырдзинад. Хъайтар сылгоймаджы кад мæлæты сценæ – фыссæджы аивадон æнтыст. Хуымæтæг ирон мады эпикон сгуйхты трагикон фидауц. Мады æнусон фæдзæхст: худинадджы бæсты – мæлæт.

Архайды динамикæ. Композицийы хицæндзинад (архайд райдайы цауты цыды тыхджындæр бынатæй).

«Æхцайы чырын»

Мидхæсты цаутæ æмæ сæ фæстиуджытæ. Горæты уæззау уавæр. Лидзæг æмæ тыхст адæмы исбон тæлæт кæнын – æвирхъау фыдракæнд. Æнæсæрфат пайдагæнджыты фыдæнхъæл балц. Радзырды юморон ахаст. Арсены дæсныады хицæн æууæлтæ.

Дзесты Куыдзэг (2 сах.)

«Хур скæсæнырдæм нæ ныгуылы».

Мидхæсты темæ. Гуырдызы меньшевикты æнæфсарм, хъæддаг митæ. Хуымæтæг уæздан æууæндаг лæг Дзанджы архайд йæ хъæу тыхгæнджытæй бахъахъæныныл, хи æгадæй бахизыныл. Сыгъдæг ирон лæджы тип æмæ хигъæдон адæймаджы фæлгонц. Хъайтары кад мæлæт.

Плиты Харитон (2 сах.)

«Сæлимæт»

Поэмæйы мидис. Ресы хохы романтикон пейзаж. Меньшевикты фыдракæндтæ. Лигъдæтты хъизæмар. Стигъджыты къорды уаг. Сæлимæты фæлгонц. Йæ уынд æмæ йæ удыхъæды рæсугъддзинад. Йе сгуйхт. Поэмæйы æвзаг.

Цегераты Максим (1 сах.)

«Фæстаг æхсæв»

Хохаг хъæуты уавæр цардивæнты. Адæймаджы ахаст фыды уæзæгмæ. Мад æмæ райгуырæн зæхх. Нуцайы хысмæт, йæ удыхъæды миниуджытæ.

Плиты Грис (2 сах.)

«Авд цухъхъайы»

Хæсты трагедитæ æмæ сгуйхтытæ, азар æмæ адæмы хысмæт. Мад уавæр. Йæ ныхас йæ фыртты дзаумёттимæ. Авд æфсымæры мæлæт – мад æмæ йæ хъæбулты трагеди. Хъайтарон зарæджы традици балладæйы (мард хæстоны монолог), балладæйы сюжет. Лирикæ æмæ

эпикайы баиу. Архайд æмæ змæлды арф æнкъарæнтæ. Цухъхъатæ – лæппуты цардæгас фæлгонцтæ. Куырдуаты баззайæг авд чызджы трагеди.

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и. *Балладæ. Тæлывæрд композици.*

Фысгæ куыст: «Хæст – нæ ныхæстæн сæ карздæр».

П р е д м е т т ы ' х с æ н б а с т д з и н а д. Дунеон литературæ. *Ф. Шиллер.* «Ивиковы журавли». *А. Шамиссо.* «Все выдаст ясное солнце». *Роберт Саути.* «Суд божий над епископом». (*Чиныг «Эолова арфа. Антология баллады»*).

Литературæ, нывкæнынад æмæ скульптурæ.

Тауаситы Сослæнбеджы конд бюст Хъæуонхæдзарадон академийы цур. Дзæуджыхъæуы Плиты Иссæйы номыл фæзы скульптортæ Тотиты Барис æмæ Ходы Никъалайы арæзт монумент Плиты Иссæйæн (*архитектор Хъазбегты З.*), æвæрд æрцыд 1997 азы.

Скульптор Санахъоты Сергей æмæ архитектор Алыккаты Русланы конд цыртдзæвæн Дзæуджыхъæуы Сырхæфсæддонты парчы (*1982 аз*).

Литературæ æмæ музыкæ. Плиты Иссæйы зарæг (*адæмон зарæг*).

Цёрукъаты Алыксандр. (1 сах.)

«Цымæ мын цы дзуры?..»

Æрдз æмæ адæймаджы бастдинад. Адæмы истори. Иры намыс æмæ трагикон цаутæ. Патриотизмы мотивтæ уацмысы.

Литературæйы теори. *Сидæн.*

Булкъаты Михал (2 сах.)

«Нæмыгдзæф фæндыр»

Уацауы мидис. Хъæуон цард æмæ хæсты нывтæ. Уацмысы архайджыты хъысмæт. Бечыры лæгдзинад. Кæстæр æфсымæры фидар удыхъæд. Патриотизмы мотивтæ.

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и. *Символы* тыххæй æмбарынад фæарфдæр кæнын.

Хъазиты Мелитон

«Сызгæрин уадындз» (*уацау цыбыртæгондæй*) (2 сах.)

Сабидуг æмæ хæст. Хæсты цауты айзæлд ирон хъæуы. Аивады æнæкæрон тых – хæстонтæм æнхæлмæкæсæг адæмæн ныфсы хос, фыдгæнæгыл уæллахизгæнæг.

Фысгæ куыст: «Хæст – нæ ныхæстæн сæ карздæр» (1 сах.)

АИВАД – РÆСУГЪД ÆНКЪАРÆНТЫ ÆВЗÆРÆН

Багъæраты Созыр (1 сах.)

Сахуыр кæнынæн

«Зæрбатгута»

Æнахуыр сусæгдзинад – геройы лирикон равг æмæ поэтикон дисы гуыраен. Зæрватыччыты зарæджы фидауц – аивады æрдз, поэзийы алæмæт, йæ арвæрдынау æнæрмагон дуне, хъуыдытæ æмæ æнкъарæнты зæлон фæлгонц.

Барахъты Гино (1 сах.)

«Бæстырæсугъд»

Джусойты Нафи (1 сах.)

«Фæндыры цагъд»

Фæллад адæймаджы мидхъуыдытæ. Фæндырдзагъды уæнгрæгæнæг тых. Хуымæтæджы ирон цагъды фидыц, йе 'ууæлтæ. Алæмæты мырты дуне – ивгъуыд рухс мысинæгты хъалгæнæг, æндæр дуг æмæ æндæр адæмы сурæттæ сногæнæг. Хæсты цафы æнусон ностæ æмæ хъæдгæмттæ.

Дзаболаты Хазби (1 сах.)

«Ирон кафт».

Ирон кæфтыты хицæн хуызтæ, сæ поэтикон нывæвдыст. Сæ бастдинад адæмы цардимæ. Поэты хъуыдытæ.

Дзасохты Музафер (1 сах.)

«Æнкъард зарæг»

ФЫДÆЛТЫ КЪАХВÆДТÆ.

Сахуыр кæнынæн

Мыртазты Барис (1 сах.)

«Æфцæгмæ»

Хистæр фæлтæрты хъысмæт. Хистæрты ахаст кæстæртæм. Хистæрты хæс – рæзгæ фæлтæрыл аудын, фæндаг сын амонын. Цард – зын балц. Фæлтæрд лæджы ныстуан фæисвæдæн: лæгдзинад æвдисын, кады хъуыддæгтæ кæнын.

«Фыдæлты мæсгуытæ»

Мæсгуыты ахадындынад фыдæлты царды. Сæ уавæр нæ рæстæджы. Адæмы ахаст рагон цыртдзæвæнтæм. Поэты бæллиц – сабырдзинад.

Малиты Васо (1 сах.)

«Скифтæ»

Скифтæ – иры номдзыд фыдæлтæ. Сæ царды уаг – æфсæддон балц, хæст, æхсар æвдисын. Поэты сагъæс скифтæ æмæ сæ байзæддаджы хъысмæтыл, сæ «бынтыл». Хæстон царды фæстиуджытæ. Авторы фæдзæхст: аразын – царды хос, адæмы фарн.

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и. С и д æ н.

Джыккйты Шамил (2 сах.)

«Дауыт-Сосланы хъынцъым»

Монолоджы жанр, йæ нысан, йæ хицæндзинад. Монолоджы хуызтæ.

Дауыт Сослан – историон герой, йæ рæстæджы зондджындæр æмæ ахуыргонддæр лæгтæй иу, Гуырдзыйы хæстон фæтæг. Йæ хæстон сгуйхтыты нысан – Гуырдзыйы паддзахад сфидар кæнын, æддагон знæгтæй йæ хъахъхъæнын. Геройы характер æмæ хъысмæт поэтикон уацмысы. Геройы тых æмæ хъаруы аенгæсдзинад нæртон тых æмæ хъаруимæ. Сосланы хъынцъымы ахосаг. Контрастон нывты нысан. «Паддзах æмæ цагъары» трагеди».

Ходы Камал (1 сах.)

«Рагон нырыккон зарæг»

Нæ рагфыдæлты æмæ нырыккон ирон лæджы фæзминаг миниуджытæ. Лæгæй-лæгмæ æргом тох уд æмæ фыдыбæстæйы сæрибардзинадыл. Хæхтæм сидты символон нысан. Мæнгард знаджы сусæг архайдмæ къæрцхъус уæвын. Поэты бæллиц – «фыдæлты бæрцытау» æнгом адæм уæвын нæ адæмы зæрдæты райхъал кæнын. Æмдзæвгæйы оптимистон ахаст.

«Кæмдæр ирон лæппутæ зарынц»

Авторы ахаст æрдз æмæ историмæ, Ирыстоны знон æмæ абонмæ. Йæ мысинæгтæ æмæ йæ катæй. Ирон зарæг – царды хъæлæс, æхсар æмæ намысы фидиуæг. Уацмысы мидис – хъæбатыртæ зарынц хъæбатыртыл.

ÆВЗАДЖЫ ХЪЫСМÆТ – АДÆМЫ ХЪЫСМÆТ (3 сах.)

Гёдиаты Секъа

«Ирон æвзаг»

Малиты Васо

«Дыууæ барæджы» 2-аг хай

Кокайты Тотрадз

Сагъæс сомбоныл

Фысгæ куыст: «Ныуагътой мын мæ фыдæлтæ хæзна...» (2 сах.)

**Кусан программа
ирон литературæйæ, 8-æм кълас,
æдæппæт 35сах**

№	сахæг тæ	нымæ ц	Урочы хуыз, тип	Урочы темæ	Универсалон ахуырадон архæйдтытæ	Фæстиуджытæ
	3		Урок-балц ивгъуыдмæ	«Нарты кадджытæ»- ирон адæмы эпос	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p align="center">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p align="center">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p align="center">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын кæнын.</p>	<p>Æмбарынад "фольклор" ("адæмон сфæлдыстад"). Адæмон сфæлдыстады хуызтæ æмæ сæйраг жанртæ. Эпос, таурæгътæ, историон зарджытæ. Мифтæ æмæ истори ирон фольклоры. Адæмон сфæлдыстады зонынадон, хъомыладон æмæ эстетикон ахадындзинад. Истори æмæ адæмон æгъдæуттæ эпосы æмæ таурæгъты. Фольклор æмæ литературæйы бастдзинад.</p>
				«Нарты симд»- мидис	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p align="center">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын</p>	<p>Зоной: текст, йæ мидис; йæ цаутæ æмæ сæ рæзт (сюжет); сæ хъайтарты, уыдоны æууæлтææмææмæ ахастытæ; -дзырдаивады хуызтæ:</p>

				<p>хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын кæнын.</p>	<p>Арæхсой: - текстæраст, аив æмæрæвдз кæсынмæ; - уацмысты мидис радзурынмæ; фæрстытæн бæстон дзуапп дæттынмæ; -персонажтæн характеристика дæттынмæ;". Кададжы мидис. Нарты царды æууæлтæ. Аивады бынат Нарты царды. Акула-рæсугъды фауты мидис.Нæртон чызджы идеалтæ æмæ домæнтæ. Батрадзы хъайтарон сгуыхт.</p>
			<p>«Ацæмæз æмæ Агуынд- рæсугъд»- ы нарты царды нывтæ.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>". Кададжы мидис. Нарты царды нывтæ. Мифты бынат фыдæлты царды æмæ кададжы. Ацæмæзы миниуджытæ, йæ фæлгонц. Музыкайы тых æмæ нысаниуæг.</p>
			<p>Таурæгъ «Мачъидон Алыксан» -ы мидис.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын,</p>	<p>Таурæгъы мидис. Æрыгон паддзахы сгуыхтытæ.</p>

				<p>ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>Æнæфсисдзинад — фыдбылыз хæссæг. Зæронд лæджды куырыхон зонд, йæ амынды нысаниуæг. Истори æмæ таурæгъы æмахаст.</p>
			<p>Таурæгъ «Хъуды абырджытæ» - йы хæлардзинады тых.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>Йæ мидис. Адæм æмæ паддзахы хицæутты быцæу. Цыппар æмбалы сгуыхтытæ. Хæлардзинады тых. Хъайтарты фæлгонцтæ. Адæмы ахаст "абырджытæм". Уазæг буц кæныны æгъдау. Лæгдзинад æмæ патриотизмы мотив. Таурæгъы сюжетон арæзты сæйраг æууæлтæ.</p>
			<p>Таурæгъ «Хуыцауы азар» -ы конфликт- хæс æмæ æнкъарæнты быцæу.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын</p>	<p>Таурæгъы мидис. Иæ конфликт — хæс æмæ æнкъарæнты быцæу. Райгуырæн бæстæйыл гадзрахатæй цæуын —</p>

				<p>хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>фыдракæнд. Адæмы тæрхон æмæ таурагъы сæргонды нысаниуæг. Кико — уæздан æмæ æгъдауылхæст адæймаг. Пирузы мидсагъæстгæ æмæ йæ хъизæмар. Хорз æмæ рæстдзинады уæлахиз.</p>
			<p>Историон – хъайтарон зарæг «Задалески нана» -йы адæмы уæззау хъысмæт</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>Зарæджы мидис. Ахсахъ Тимуры æрбабырст. Тохы æвирхъау нывтæ. Адæмы уæззау хъысмæт. Сабиты уавæр. Мады сгуыхт. Адæмы ахаст сæ ирвæзынгæнагмæ. Зарæджы аивадон фæрæзтæ (эпитет, абарст).</p>

			<p>«Аслæмбеджы зарæг» -ы æфсымæрты сгуыхт.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзæджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзæджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзæгмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>”). Зарæджы мидис. Йæ конфликт — адæм æмæ æлдæртты быцæу. Æфсымæрты сгуыхтытæ. Бæтæйы фырттæ æмæ Кæсæджы æлдæртты быцæу. Будзи æмæ Аслæнбег — адæмы хæрзгæнджытæ. Геройты трагикон мæлæт.</p>
			<p>"Исахъы зарæг". Исакъ — сæрибарыл тохгæнæг..</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзæджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзæджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзæгмæ уарзондзинад</p>	<p>". Йæ мидис æмæ йæ аивадон арæзт. Исакъ — сæрибарыл тохгæнæг. Хъайтары трагикон хъысмæт.</p>

				<p>Н/Р/К Нывæцæн хи равзæрст темæйыл (рацыд æрмæгæй)</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонæн уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзæджы ахадзындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзæджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзæгмæ уарзондзинад гурын</p>	
--	--	--	--	---	---	--

1			АИВАДОН ЛИТЕРАТУРÆ	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад</p>	<p>Нывæфтыд литератураæ — дзырдаивад. Йæ сæйраг æууалтæ. Йæ хицæндзинад историон æмæ зонадон литературайæ. Литературон уацмысы æвзаг. Ирон аив литературайы равзæрд, йæ рæзты уавæртæ.</p>
2			Къостайы уацмысты мидис æмæ идейæтæ. Поэты катыйы аххосæгтæ «Сагъæс»-ы.	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>Хетæгкаты Къоста-адæмон поэт. Йæ цардвæндаг. Йæ уацмысты мидис æмæ идейæтæ. "Сагъæс". Поэты катыйы аххосæггæ. Поэты хæс æмæ нысан — адæмы иу кæнын, амондмæ сын фæндаг амонын, сæрибар æмæ фыдыбæстæйы сæраппонд тох кæнын.</p>
			Адæймаджы царды нысан-адæмы иу	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын,</p>	<p>Адæймаджы царды нысан — хорз хъуыддæгтæ</p>

			<p>кæнын «Марды уæлхъус»-ы.</p> <p>Адæмы уæззау уавæр «Азар»-ы.</p>	<p>ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>кæнын. Хорздзинад — номгæнæг, хæрзгæнæг - "æнаæмæлæт".</p>
			<p>Царды нывтæ «Ахуыр»-ы.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>"Ахуыр". Уацмысы мидис. Царды нывтæ. Давæджы æууæлтæ. Литературæйы теори. Метоними.</p>
			<p>Поэмæ «Чи дæ?»-йы.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын</p>	<p>Поэмæйы мидис — хæххон адæмы цард, иунæджы хъысмæт. Сидзæры уавæр, йæ удхайраг цард. "Куыст —</p>

				<p>хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>цардæн фæрæз". Хъайтар — цардбæллон, куыстуарзаг, ныфсхаст, сыгъдæгзæрдæ адæймаг. Ирон чызджы уавæр патриархалон хæдзары, йæ хъысмæт. Æрдзы нывтæ поэмæйы.</p>
			<p>Историæмæ таурæгъ поэмæ «Кæуæг айнæг»-ы.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>". Поэмæйы мидис. Ирон царды нывтæ. Истори æмæ таурæгъ поэмæйы нывæсты. Адæмы тох хæдбардзинадыл, сæ патриотизм. Тыхгæнджыты æууæлтæ. Тæрхоны лæгтæ æмæ сæ уынаффæ. Гæнах аразыны нысан. Дæсны фæрсын æмæ йæ фæстиуæг.</p>
			<p>Мад æмæ сабийы хъысмæт поэмæйы.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын,</p>	<p>Мад æмæ сабийы хъысмæт. Литературæйы теори. Метафорæ.</p>

				<p>хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	
			<p>Н/Р/К (дзургæ) проблемон фарстатæн дзуапп раттын.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонæн уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	
	1		<p>Секъа – адæмон фыссæг. Ирон царды нывтæ «Айссæ»-йы.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонæн уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды,</p>	<p>Секъа — адæмон фыссæг. Йæ царды хабæрттæ. Йæ бæллицтæ — рухс фидæн, сæрибар æмæ фæрныг цард.</p>

					мадæлон æвзæджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзæгмæ уарзондзинад гурын	
			Адæмы фæзминаг миниуджытæ.	Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонæн уаа хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзæджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзæджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзæгмæ уарзондзинад гурын	.Ирон царды нывтæ. Адæмы уавæр паддзахы заманы. Адæм æмæ хицауады быцæу. Уацмысы конфликт. Хицæутты фыдмитæ. Адæмы тох сæ бартыл æмæ сæ намысыл. Ахмæты хъысмæт. Йæ фæлгонц. Айссæйы хъысмæт. Адæмы фæзминаг миниуджытæ.	
			«Азау»- уарзондзинады æнкъард таурæгъ.	Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонæн уаа хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзæджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзæджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзæгмæ уарзондзинад гурын	."Азау" — уарзондзинады "æнкъард таурæгъ". Рагон ирон царды æууæлтæ	
			Исбоны тых уацмысы.	Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын,	Исбоны тых адæмы царды. Фыдæлты	

				<p>ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонæн уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>æгъдæуттæ æмæ æнкъарæнты быцæу. Таймуразы тох йæ амондыл. Азауы тæригъæддаг хъысмæт. Хъайтарты фæлгонцтæ. Уарзондзинады уæлахиз. Адæмон æгъдæуттæ.</p>
			<p>Фысгæ куыст. Проблемон фарстатæн раттын. дзуапп</p>		
1			<p>Елбыздыхъо-ирон театр саразæг, сæрибары фидиуæг.</p>		<p>Елбыздыхъо — ирон театр саразæг, сæрибары фидиуæг. Йæ цардвæндаг.</p>
			<p>Трагеди «Хазби»-йы историон бындур.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонæн уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды,</p>	<p>Трагедийы конфликт — ирон адæм æмæ паддзахы быцæу. Уацмысы историон æмæ фольклорон бындур.</p>

				мадæлон æвзæджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын	
			Хохаг царды нывтæ.	Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонæн уаа хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзæджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзæджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын	Хохаг царды нывтæ. Паддзахы хицауады фыдвæндтæ. Адæмы социалон дихдзинад.
			Адæмы куырыхон зонд æмæ патриотизм.	Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонæн уаа хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзæджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзæджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын	Адæмы куырыхон зонд æмæ патриотизм. Ислам æмæ Нанайы фæлгонцтæ. Хазби — адæмон хъæбатыр. Йæ тохы нысан. Йæ трагедийы аххосæгтæ. Йæ фæлгонц.
			Хазби – адæмы хъæбатыр.	Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын,	Уацмысы идейæ — национ иудзинад æмæ

				<p>ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	хæдбардзинад.
1с			<p>Илас Æрнигон. Уацмыс «Хæрзбон»- ы идейæ. "Фыд йæ фыртæн фæдзæхсы".</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>". Ирон лæджы хъысмæт хæдхæцæгады уавæры. Фыдыбæстæйæ кæй фæхауæггаг, уый аххосæгтæ. Патриоты хъызæмар. Йæ уавæр æцæгæлон зæххыл. Уацмысы идейæ — Райгуырæн бæстæ уарзын. Фæдзæхстыты мидис. Ирон лæджы æууæлтæ, йæ кад æмæ йæ намысы æвдисæнтæ. Мад æмæ Райгуырæн бæстæ. Фыды зондахаст. Патриотизм — уацмысы идейæ. Литературæйы теори. Абарст.</p>
1			Гаглойты Рутен	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын,</p>	Аллегион радзырд.

			<p>Намыс -царды фарн.</p>	<p>ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>Намыс - царды фарн. Йæ уавæр тыхми æмæ хæрамы дунейы. Рæстдзинадмæ тырнын — Намысы нысан. Уацмысы идейæ — социалон хæрамæн тæрхон кæнын.</p>
			<p>Аноним Уацмыс « Сæрибар»-ы аллегион мидис</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>"Сæрибар". Уацмысы аллегион мидис. Сæрибар — сылгоймаджы хуызы. Йæ сурæт æмæ йæ фæлгонц. Сæрибар — рухс амонд æмæ цард. Адæмы ахаст сæрибармæ. Уацмысы идейæ — сæрибарыл тох кæнын</p>
	1		<p>Компьютерон тест рацыд æрмæгæй</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын</p>	

				<p>хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	
	2		<p>Арсен – ирон аив дзырды зæрингуырд.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>Коцойты Арсен - ирон аив дзырды зæрингуырд. Йæ царды хабæрттæ, йæ рухсадон куыст.</p> <p>.</p>
			<p>Радзырд «Декрет»-ы мидис.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын,</p>	<p>". Радзырды мидис - дини кусæджы хъысмæт цардивæн рæстæджы. Сауджыны митæ ног æхсæнадон уавæрты. Йæ миниуджытæ: мæнгард, дыдзæсгом, магуса. Кусæг лæг, йæ удыхъæд æмæ йæ зондахаст. Сатирæ æмæ</p>

				<p>хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	юмор ацы радзырды.
			<p>Фæлитой адæймаджы цард «Мырзæджы карьерæ»-йы.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонаен уаа хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	Фæлитой адæймаджы цард.
			<p>Мидхæсты цаутææмæ сæ фæстиуджытæ «Æхцайы чырын»-ы</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонаен уаа хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды,</p>	" Мидхæсты цаутæ æмæ сæ фæстиуджытæ. Горæты уæззау уавæр

				мадæлон æвзæджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзæгмæ уарзондзинад гурын	
1			Цомахъ – сæрибары зарæггæнæг æмæ рухстауæг.	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонæн уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзæджы ахæдндзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзæджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзæгмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>Гæдиаты Цомахъ — сæрибары зарæггæнæг æмæ рухстауæг. Йæ цардвæндаг. "Фын". Æмдзæвгæты цикл "Ахæстоны фыстытæй". Йæ сæвзæрд, йæ иумайаг мидис. Ахæсты тыхст æмæ зынтæ. Йæ фæндон. Лирикон геройы рæсугъд удыхъæд. "Арв нæры". Тызмæг æрдзы ныв. Мигътæ - талынджы символон фæлгонц. Дымгæ — змæлд æмæ тохы фæсномыг. Уарын — æрдз ноггæнæг, арвы нæрд — рухс хæссæг. Тохы мотив — уацмысы сæйраг хъуыды. Æрæхсæв", "Райсом". Цомахъ æмæ йæ тохы æмбæлтты уавæр ахæстоны. Сæ тохы бæрзонд нысан — адæмы амонд, рухс æмæ сæрибары æгъдæутгæ. Поэты фæндæттæ йæ Райгуырæн бæстæ æмæ йæ адæмы рухс фидæны</p>

						сæраппонд. Æрдз — цард æмæ дунейы фидауц.
1			Малиты Георги.Геуæргийы сфæлдыстады ахадындзинад	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтыгæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджыгæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстыгæ æвæрын, хи хъуыдыгæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	Малиты Геуæргийы царды хабæртгæ. Поэты сфæлдыстады ахадындзинад дыгурон дзырдаивады рæзты. "Федог "Гъонгæси фурт мæгур Мæхæмæт	
			Æмдзæвгæ «Федог»-ы символон нысаниуæг.	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтыгæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджыгæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстыгæ æвæрын, хи хъуыдыгæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	".Æмдзæвгæйы романтикон мидис. Поэты фæдзæхст фæсивæдæн: рухсмæ тырнын, кады хъуыддæггæ аразын, намысджынай царын. Уацмысы символон фæлгонцты нысаниуæг.	
			Поэмæ «Гъонгæси фурт мæгур	Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтыгæ сбæрæг кæнын,	". Поэмæйы таурагъон бындур. Адæмы уавæр	

			<p>Мæхæмæт» -ы таурæгъон бындур.</p>	<p>ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ авæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>стонг заман. Мæхæмæты фæзминаг миниуджытæ: ныййарджытыл аудын, уæздандзинад, хъару æмæ курдиат. Ханы ахаст Мæхæмæт æмæ йæ чызджы уарзондзинадмæ. Мæхæмæт æмæ Гиданнаы мæлæт, йæ социалон аххосæгтæ. Поэмæйы сюжет æмæ композици. Литературæйы теори. Терминтæ "сюжет" æмæ "композици".</p>
2			<p>Беджызаты Чермен.Уацмыс «Мæсгуытæ дзурынц»-ы иумæйаг характеристикаæ.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан авæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ авæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>Мæсгуытæ дзурынц", йæ иумæйаг характеристикаæ (афæлгæст).</p>
			<p>Таурæгъ – новеллæ «Æлбегаты Батай æмæ Бæрсæгаты</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан авæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p>	<p>"Æлбегаты Батай æмæ Бæрсæгаты чындз". Таурæгъ-новеллæйы</p>

			чындыз»-ы иумæйаг мидис.	<p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	иумæйаг мидис. Фыдæлты цард æмææгъдæуттæ, сæ аивадон равдыст. Батай æмæ йæ мыггаджы хъысмæт.
			Фыдæлты цард æмææгъдæуттæ.	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	Адæмы зæрдæйы уаг æмæ зондахаст, сæ гуманизм. Бæтæг — мыггаджы хистæр, адæмы фарн хæссæг.
			Уарзондзинад царддæттæг. –	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын</p>	Уарзондзинад — цард дæттæг. Уацмысы æвзаджы æууæлтæ. Литературайы теори.Таурæгъ.

				<p>æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	
			<p>Н/Р/К (дзургæ) проблемон фарстатæн дзуапп раттын.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	
1			<p>Хъуылаты Созырыхъо.Ирон царды социалон быцæутæ «Хогаджы хъæстытæ»- йы.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын,</p>	<p>Фыссæджы цард æмæ сфæлдыстад. "Хогаджы хъæстытæ". Ирон царды социалон быцæутæ.</p>

				<p>ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	
1			<p>Цамел æмæ Хадзионы фæлгонцтæ.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонæн уаа хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	
			<p>Уацмыс «Музейы»- йы мидис, йæ сюжеты рæзт.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонæн уаа хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад ,</p>	<p>"Музейы". Уацмысы мидис, йæ сюжетон рæзт. Гуырдиизаг меньшевикты фыдракæндтæ. Уацмысы сæйраг архайджыты фæзминаг миниуджытæ.</p>

				Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын	
			Фыййауы царды нывтæ «Фыййауы катый»-йы.	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	"Фыййауы катый". Фыййауы царды нывтæ. Хицау æмæ æххуырсты ахастытæ.
	1		Дзесты Куыдзæг Тега – хæрзгæнæг «Тегайы бæлас»-ы.	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	Фыссæджы сфæлдыстады æууæлтæ. Куыдзæг — радзырды дæсны. "Тегайы бæласы" мидис. Уацмысы сюжет.
	1		Хозиты Яков Поэты бæллиц æмæ фæндон	Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын	Поэты царды хабæрттæ. Йæ бынат ирон поэзийы.

			«Терчы хъазт»-ы	<p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	"Терчы хъазт". Поэт æмæ Терчы ныхас. Поэты бæллиц æмæ фæндон. Терчы раныхас (монолог), йæ царды таурæгъ.
1			Гулуты Андрей Хæсты уæззау фæстиуджытæ «Хъæбатыры мæлæт»-ы.	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	"Хъæбатыры мæлæт". Хæсты уæззау фæстиуджытæ. Советон адæмы хъайтарон тох фашисты ныхмæ.
1с			Епхиты Тæтæри Радзырд «Хуыйæндаг»-ы мидис.	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын</p>	Хуыйæндаг". Радзырды мидис — фыдаегъдау адæймагты фыдуынд митæ.

				<p>æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	
2			<p>Плиты Грис Балладæ « Авд цухъхъайы»- хæсты азар æмæ адæмы хъысмæт.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>Балладæ "Авд цухъхъайы". Хæсты азар æмæ адæмы хъысмæт. Мады уавæр. Йæ ныхас йæ фыртты дзауматимæ. Фыртты дзауппытæ. Се сгуыхтытæ, сæ кады мæлæт. Авд чызджы хъысмæт.</p>
1			<p>Мады рухс фæлгонц.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын,</p>	<p>Мады рухс фæлгонц. Дарæс удджын кæнын æмæ йæ аивадон нысаниуæг уацмысы. Литературæйы теори. Термин балладæ.</p>

				<p>ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	
1			<p>Цæгæраты Максим Нуцæйы хъысмæт, йæ удыхъæды миниуджытæ «Фæстаг æхсæвы».</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонæн уаа хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>Фæстаг æхсæв". Мад æмæ райгуырæн зæхх. Нуцайы хъысмæт, йæ удыхъæды миниуджытæ.</p>
			<p>Хохаг хъæуты уавæр цардивæнты.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонæн уаа хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад ,</p>	<p>Хохаг хъæуты уавæр цардивæнты. Адæймаджы ахаст фыды уæзæгмæ.</p>

				Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын	
1			Мыртазты Барис Хистæры ахаст «Æфцæгмæ»-йы.	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтыгæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджыгæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстыгæ æвæрын, хи хъуыдыгæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	Хистæр фæлтæры хъысмæт. Хистæры ахаст кæстæртæм. Хистæры хæс - рæзгæ фæлтæрыл аудын, фæндаг сын амонын. Цард - зын балц. Фæлтæрд лæджы ныстуан фæсивæдæн: лæгдзинад æвдисын, кады хъуыддæгтæ кæнын.
1			Гæбулты Мелитон Радзырд «Æнамастæй цæр»-мидис.	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтыгæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджыгæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстыгæ æвæрын, хи хъуыдыгæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	Радзырды мидис. Бинонты ахастдзинæдтæ.
			Уацмысы моралон идейæ.	Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтыгæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджыгæ рагацау сбæрæг кæнын	Мады уарзондзинад йæ хъæбултæм. Цоты хæс. Мады хъысмæт.

				<p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	
1			Цæрукъаты Алыксандр. Æрдз æмæ адæймаджы бастдзинад «Цымæ мын цы дзуры?» -йы.	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	"Цымæ мын цы дзуры?.." Æрдз æмæ адæймаджы бастдзинад. Адæмы истори. Иры намыс æмæ трагикон цаутæ. Патриотизмы мотивтæ уацмысы. Литературæйы теори. Термин сидæн.
			Горзы лæгдзинад «Цардæй мæлæты æхсæны» -йы.	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын</p>	Радзырд "Цардæй мæлæты æхсæн". Йæ мидис.

				<p>æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	
1			<p>Джусойты Нафи.Патриотизмы мотивтæ «Ныстуан Иры фæсивæдмæ»- йы.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын</p> <p>æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p>удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>"Ныстуан Иры фæсивæдмæ". Æмдзæвгæйы мидис — адæймаджы рæсугъд фæндиæгтæ. Патриотизмы мотивтæ. Поэты сагъæс Ирыстоны фидæныл.</p>
1			<p>Дзаболаты ХазбиУазæгæн æгъдау кæнын æмдзæвгæ «Ис ахæм лæг хæхты»-йы.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p>базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблема раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын</p> <p>æмбаргæ куыст</p> <p>коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын,</p>	<p>"Ис ахæм лæг хæхты". Æмдзæвгæйы мидис. Хуымæтæг хæххон лæджы уæздандзинад. Уазæгæн æгъдау кæнын. Таурæгъты мидис. Æмдзæвгæйы идейæ. "Ирон кафт". Ирон кæфтыты хицæн хуызтæ, сæ поэтикон нывæвдыст.</p>

				<p>ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>Сæ бастдзинад адæмы цардимæ. Поэты хъуыдытæ.</p>
1			<p>Бестауты Геуæрги. Æрдзы æндзыгдзинад «Стай сырдноны»-йы.</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонæн уаа хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	<p>Æрдзы æндзыгдзинад. Стайы уавæр ахæстæй æмæ сæрибарæй. Стайы æууæлтæ æрдзон уавæрты. Уацмысы идейæ — сæрибардзинадæн кад кæнын, цагъардзинадыл хъоды кæнын. Литературæйы теори. Терминтæ метоними, антитезæ</p>
			<p>Компьютерон тест рацъд æрмагæй</p>	<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын базонæн уаа хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст коммуникативон уаа фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын удгоймагон уаа æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад ,</p>	

				Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын	
1				<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	
1				<p>Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын, ахуырадон архæйдтытæ сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын</p> <p style="text-align: center;">базонаен уаа</p> <p>хи ныхас раст рацаразын зонын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын хъæугæ информаци ссарын зонын æмбаргæ куыст</p> <p style="text-align: center;">коммуникативон уаа</p> <p>фæрстытæ æвæрын, хи хъуыдытæ æргом кæнын, ахуырты æмгуыстады пълан аразын</p> <p style="text-align: center;">удгоймагон уаа</p> <p>æнкъарын ирон æвзаджы ахадындзинад нæ адæмы царды, мадæлон æвзаджы аивдзинад , Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гурын</p>	
35					

